

YTTRANDE

2015-03-20 Ärendenr:
NV-00805-15Miljö- och energidepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande avseende ansökan om tillstånd enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon till uppförande och drift av en gruppstation för vindkraft på Södra Midsjöbanken, Ert dnr M2012/714/Me

Naturvårdsverkets ställningstagande

Naturvårdsverket anser att tillstånd inte kan ges för den sökta verksamheten på befintligt underlag. Det saknas bl.a. förslag på kontrollprogram för fågel och fladdermöss. Vi noterar även att den nedan angivna perioden då anläggningsarbeten inte får utföras med hänsyn till övervintrande fågel tillsammans med den period Havs- och vattenmyndigheten i sitt yttrande den 2 mars 2015 har uppgett att pålning och sprängning inte får utföras med hänsyn till tumlare, kan medföra svårigheter för sökanden att anlägga vindkraftparken.

För att möjliggöra ett erforderligt kontrollprogram (se förslag på villkor nedan) för bedömning av effekterna på övervintrande fågel är det nödvändigt att före anläggningsarbetet påbörjas göra inventeringar som omfattar minst två vintersäsonger. Det saknas även en redogörelse av påverkan på tumlare under anläggningsfasen mot bakgrund av inventeringsresultaten från projektet SAMBAH. Vad gäller fladdermöss behöver en utökad inventering göras under både vår- och höstmigration för en säker riskbedömning av påverkan på dessa och för att möjliggöra ett erforderligt kontrollprogram (se förslag på villkor nedan). Det är dessutom viktigt att anpassning görs till flyttande fågel vid utformningen av parken.

Vidare anser Naturvårdsverket att även följande åtaganden ska föreskrivas i villkor:

- Effekterna på övervintrande fågel ska följas upp inom ramen för ett kontrollprogram.

- Anläggningsarbeten får inte utföras under perioden 15 oktober – 15 april av hänsyn till övervintrande fågel.
- Anläggningsarbeten får inte utföras under tumlarnas reproduktionsperiod.
- Försiktighetsmått för att förhindra övrig bullerpåverkan på tumlare.
- Effekterna på fladdermöss ska följas upp inom ramen för ett kontrollprogram.
- Avstängning av vindkraftverken vid vissa temperaturer och vindförhållanden under fladdermössens migrationsperiod.
- Försiktighetsmått för att förhindra spridning av sediment som kan påverka känsliga bottenhabitat.

Grunderna för Naturvårdsverkets ställningstagande

De grunda, biologiskt värdefulla utsjöbankarna längs våra kuster är relativt få till antalet och viktiga födosöks- och övervintringsområden för främst fåglar men även fiskar och marina däggdjur. Detta gör att höga krav på hänsyn till naturmiljön måste tas vid all form av exploatering.

Naturvårdsverket anser därför att det är mycket viktigt att stor hänsyn tas till känsliga och rödlistade arter vid en eventuell anläggning av en vindkraftspark på Södra Midsjöbanken. Området utgör ett mycket viktigt födosöksområde för flera rödlistade arter, såsom alfågel, tobisgrissla, ejder och tumlare.

Sedan den 1 juli 2011 ansvarar Havs- och vattenmyndigheten (HaV) för bl.a. frågor avseende exploatering i havet. Naturvårdsverket ansvarar dock fortfarande för fåglar och fladdermöss i sådana ärenden. Vi kommer därför att lämna endast översiktliga synpunkter avseende tumlare i området.

Habitatförluster

Södra Midsjöbankarna är en av de allra viktigaste övervintringsplatserna för alfågel i Europa. Tillsammans med andra grunda områden i Östersjön är dessa bankar mycket viktiga även för andra sjöfåglar, som exempelvis ejder och alkfåglar, under en stor del av året. Anledningen är den rika förekomsten av musslor, främst blåmusslor.

Det övervintrande alfågelbeståndet har minskat dramatiskt under senare decennier och alfågeln återfinns numera på både den nationella rödlistan (EN) samt HELCOM:s rödlista över hela Östersjöregionen. En stor del av den europeiska populationen övervintrar i svenska vatten och Sverige har därför enligt EU:s fågeldirektiv ett särskilt ansvar för artens bevarande.

En vindkraftsetablering kan komma att innebära en habitatförlust och man måste i detta fall ta med i beräkningen att övervintringsområden med rik förekomst av blåmusslor är begränsade i antal. Det finns belägg för att sjöfåglar undviker vindkraftparker till havs. Alfågeln är en av de arter som är mest benägna att undvika vindkraftparker även i driftfasen. Om vindkraft byggs på Södra Midsjöbanken riskerar därmed alfågeln att exkluderas från en viktig livsmiljö

samtidigt som att det är oklart om fåglarna kan finna alternativa födoområden i tillräcklig omfattning någon annanstans.

De flyginventeringar som utförts under några få tillfällen ger endast en indikation på hur stort antal alfåglar som födosöker på banken. Enligt E.ON Vind Sverige AB:s (bolaget) redovisning kan så många som 24 000 födosökande alfåglar dislokaliseras från sitt födosöksområde efter vindkraftsetableringen. Detta resultat, särskilt i ljuset av en i övrigt kraftigt nedgående populationstrend, bedömer vi kunna ha en betydande negativ effekt både på det europeiska och globala beståndet.

Vid en eventuell vindkraftsutbyggnad på Södra Midsjöbanken anser Naturvårdsverket att effekterna på övervintrande fågel behöver följas upp inom ramen för ett kontrollprogram. Vid utformningen av ett sådant program och för att kunna göra riktiga bedömningar av effekten på de fåglar som födosöker på banken, krävs först inventeringar som omfattar minst två vintersäsonger (vilket är Naturvårdsverkets generella uppfattning att inventeringar av fågel ska omfatta).

Om en vindkraftspark ska byggas i detta känsliga och viktiga födosöksområde för flera rödlistade arter är det viktigt att stor hänsyn tas till naturmiljön, både vid utformningen av parken och under anläggningsfasen. Att inget anläggningsarbete får ske under perioden 15 oktober -15 april behöver därför föreskrivas som villkor i ett eventuellt tillstånd. Detta med hänsyn till övervintrande fågel.

Det finns uppgifter om att Södra Midsjöbanken även är viktig för tobisgrissla, en art som är rödlistad (NT) och har negativ populationsutveckling. Tobisgrisslan är svårinventerad och därför saknas i ansökningshandlingarna tillförlitliga beräkningar av tobisgrisslans utnyttjande av Södra Midsjöbanken.

HELCOM:s rekommendation 34E/1

Naturvårdsverket vill i detta sammanhang påminna om att HELCOM vid ett Ministermöte den 3 oktober 2013 antog en rekommendation till skydd för främst viktiga övervintringsområden och flyttvägar för Östersjöns sjöfåglar. Rekommendationen fokuserar på att förbättra planeringen och samordningen avseende ex. etablering av vindkraftparker och andra marina installationer i grunda havsområden som är viktiga födosöksområden samt på att säkra viktiga flyttvägar för marina arter.

Fåglars flyttvägar

För redogörelse och karta över aktuella fåglars flyttvägar i området har bolaget inhämtat ett kompletterande expertyttrande från Leif Nilsson angående flyttfågelrörelser i södra Östersjön i relation till Södra Midsjöbanken. Naturvårdsverket konstaterar att Leif Nilssons expertyttrande bygger på generella kunskaper om sjöfåglarnas flyttvägar i Östersjön och inte specifikt handlar om alfågel utan främst om gäss och ejder. Yttrandet har ingen bäring på

den aktuella problematiken och kan inte tas som intäkt för bolagets argumentation.

Naturvårdsverket anser att det är mycket viktigt att bolaget vid utformningen av parken tillser att verken placeras så att de inte kommer att utgöra barriärer för flyttande fåglar.

Förekomst av tumlare

Tumlarpopulationen i Östersjön är akut hotad (CR). En inventering av tumlarna med hjälp av fasta tumlardetektorer i hela Östersjön (SAMBAH) har nyligen avslutats. Resultatet visar på förekomst av två särskilt viktiga områden i södra Östersjön, nämligen Norra Midsjöbanken och Södra Midsjöbanken. Dessa områden är med största sannolikhet även reproduktionsområden. En redogörelse av dessa nya inventeringsresultat saknas i bolagets ansökningshandlingar men bör ingå i redovisningen. Nu hänvisar bolaget till underhandsuppgifter från Aqua Biota, vilka lämnades innan det slutliga resultatet av inventeringen kunnat analyseras.

I detta sammanhang kan påpekas att Sverige vid upprepade tillfällen fått påpekanden från EU-kommissionen om att vi inte i tillräcklig grad pekat ut Natura 2000-områden till skydd för tumlaren i Östersjön. Sverige har hittills hävdat kunskapsbrist om var de viktiga områdena för tumlarna är belägna men i och med de aktuella inventeringsresultaten finns nu denna kunskap. Tumlarpopulationen i Östersjön är akut hotad. Det innebär att varje individ blir viktig och en påverkan kan bli betydelsefull även på populationsnivå. Därmed bör försiktighetsprincipen råda. Bolaget måste därför visa att ingen negativ påverkan kommer att ske på tumlarna i området under anläggningsfasen. Detta innebär att alla försiktighetsmått måste vidtas och att anläggningsarbeten inte får utföras under tumlarnas känsliga reproduktionsperiod.

Fladdermöss

En studie av migrerande fladdermöss vid Södra Midsjöbanken genomfördes av bolaget under hösten 2012. Den visade att det förekommer migrerande fladdermöss även i avlägsna havsområden. Enligt studien uppskattades passerande fladdermöss till minst 1 500 individer under undersökningsperioden, men antalet uppskattas vara betydligt större eftersom inventeringen inte omfattade perioden augusti till mitten av september. Det är rimligt att anta att ungefär motsvarande antal fladdermöss som passerar söderut under hösten återvänder norrut under våren. Flera av de arter som registrerades var s.k. högriskarter men inga påträffade arter var rödlistade.

Enligt studien är inventeringsunderlaget otillräckligt för en säker riskbedömning. En möjlighet att få en bättre uppfattning om riskerna är att genomföra en utökad inventering och Naturvårdsverket bedömer att en sådan inventering behöver göras. Vi anser även att effekterna på fladdermöss behöver följas upp inom ramen för ett kontrollprogram. För att möjliggöra jämförelser med nollalternativet behöver undersökningar genomföras under både vår- och höstmigration innan en eventuell vindkraftsetablering.

Risken för att fladdermöss kolliderar med vindkraftverken kan minskas kraftigt genom att verken stängs av under vissa perioder. Avstängning behöver endast ske nattetid och under en begränsad del av året. I flera studier har avstängning av vindkraftverk vid vindhastigheter från 4-6,5 m/s visat sig reducera olycksfrekvensen med så mycket som 70-90 %. Den årliga energiförlusten har då varit 0,3-1 %. Naturvårdsverket anser att denna riskreducerande åtgärd ska föreskrivas i villkor.

Övrigt

Det finns under anläggningsfasen risk för spridning av sediment och därigenom påverkan på känsliga bottenar. Bolaget ska därför vidta åtgärder för att med bästa tillgängliga teknik hindra sådan sedimentspridning.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Lena Callermo.

Vid den slutliga handläggningen i övrigt har deltagit biträdande avdelningschefen Rikard Janson, sektionschefen EvaLinda Sederholm, föredragande, miljöjuristen Natalié Lindenstrand och biologen Christina Rappe.

För Naturvårdsverket

Lena Callermo

EvaLinda Sederholm

